

УДК 343.195(477)

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series18.2026.49.01>

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Андрусишин Б. І.

orcid.org/0000-0002-5490-6874

РЕПРЕЗЕНТАТИВНІСТЬ СКЛАДУ ПРИСЯЖНИХ ЯК ГАРАНТІЯ НАЛЕЖНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ НАРОДНОЇ УЧАСТІ У ПРАВОСУДДІ

У статті досліджено репрезентативність складу присяжних як юридично значущу характеристику механізму безпосередньої участі громадян у здійсненні правосуддя. Метою статті є з'ясування юридичного змісту репрезентативності, її співвідношення з представництвом, випадковістю добору, неупередженістю та суспільною довірою, а також визначення критеріїв оцінювання формування вихідного корпусу кандидатів у присяжні в Україні. Обґрунтовано, що репрезентативність не означає пропорційного відтворення соціально-демографічної структури суспільства у конкретній колегії та не надає присяжному представницького мандата. Доведено, що випадковість добору є необхідною, але недостатньою передумовою репрезентативності, оскільки відбір із попередньо звуженого вихідного корпусу кандидатів у присяжні не усуває дефектів його формування. Проаналізовано чинний порядок формування списків присяжних в Україні та релевантні підходи, сформовані у зарубіжній судовій практиці й доктрині. Встановлено, що попередня згода громадянина на включення до списку присяжних створює нормативний ризик самовідбору, а законодавчі критерії доступу, підстави увільнення та матеріально-трудова гарантії можуть впливати на широту фактичної участі громадян. Здійснено комплексне розмежування репрезентативності, представництва, випадковості та неупередженості, а статистичну перевірюваність послідовних етапів формування вихідного корпусу кандидатів у присяжні визначено як гарантійний елемент народної участі у правосудді. Запропоновано розширення вихідного корпусу кандидатів у присяжні, наступний автоматизований випадковий добір, обґрунтовані підстави увільнення, належні гарантії участі та знеособлений статистичний моніторинг. Зроблено висновок, що репрезентативність має забезпечувати реальну й порівнянну можливість участі широкого кола громадян у правосудді, а не наперед визначений соціальний склад конкретної колегії.

Ключові слова: присяжний, суд присяжних, репрезентативність, народна участь у правосудді, корпус кандидатів у присяжні, випадковий добір, неупередженість, суспільна довіра, легітимність судової влади.

Постановка проблеми. Частина п'ята статті 124 Конституції України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР встановлює: «Народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через присяжних» [1]. Зі змісту змін, внесених Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 2 червня 2016 року № 1401-VIII, випливає, що після конституційної реформи 2016 року саме присяжні залишилися прямо визначеною Основним Законом формою безпосередньої участі народу у здійсненні правосуддя [2].

Відповідно до частини першої статті 63 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII: «Присяжним є особа, яка у випадках, визначених процесуальним законом, та за її згодою вирішує справи у складі суду разом із суддею або залучається до здійснення правосуддя» [3]. Законодавче регулювання статусу присяжного охоплює також формування списків присяжних, вимоги до осіб, які можуть бути включені до таких списків, порядок залучення до виконання обов'язків у суді та гарантії прав присяжних.

Водночас нормативне визначення статусу конкретного присяжного не вирішує питання про якість формування вихідного корпусу кандидатів у присяжні. Попередня згода на включення до списку присяжних, законодавчі критерії доступу, підстави увільнення та подальший автоматизований добір можуть по-різному впливати на широту участі громадян у здійсненні правосуддя. Тому наукова проблема полягає у визначенні юридичного змісту репрезентативності та критеріїв, за якими можна відмежувати належно організовану процедуру добору від системного необґрунтованого звуження доступу до участі у правосудді, не ототожнюючи репрезентативність із пропорційним або наперед сконструйованим соціальним складом конкретної колегії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика участі присяжних у здійсненні правосуддя розроблялася у вітчизняній науці в різних аспектах. Водночас репрезентативність як самостійна юридична характеристика механізму народної участі потребує відмежування від випадковості добору, соціального різноманіття, представництва та пропорційності. Історико-правове дослідження О. В. Середи охоплює правове регулювання процедури добору корпусу присяжних засідателів і станових представників, формування за їх участю судових присутностей, їх правовий статус та питання юридичної відповідальності [4]. І. Р. Волоско комплексно дослідила теоретичні та практичні питання формування і функціонування суду присяжних у кримінальному провадженні України, зокрема формування списків, процесуальний статус присяжного та моделі суду присяжних [5, с. 1–2].

Дослідницька служба Верховної Ради України у Концепції удосконалення моделі суду присяжних 2024 року проаналізувала чинне нормативне регулювання, законопроектну діяльність, сучасний досвід 17 держав та сформулювала пропозиції щодо вдосконалення української моделі [6, с. 1]. У 2026 році О. В. Макарова, аналізуючи реформування інституту суду присяжних у контексті міжнародного досвіду, прямо вказала на доцільність удосконалення порядку формування складу присяжних на засадах репрезентативності [7, с. 32].

У зарубіжній доктрині Н. Fukurai розглядає репрезентативність крізь послідовні стадії добору, від вихідних списків до фактичного складу присяжних, та звертає увагу на кумулятивний вплив формально нейтральних фільтрів [8, с. 55–57]. N. W. Chernoff обґрунтовує значення доступу до даних про процедуру добору для практичного виявлення порушень вимоги репрезентативного зрізу громади [9].

Отже, репрезентативність уже є предметом наукової дискусії, однак для української моделі недостатньо розробленими залишаються її комплексний юридичний зміст, співвідношення з представництвом, пропорційністю, випадковістю добору та неупередженістю, оцінка попередньої згоди як нормативного ризику самовідбору, а також статистична перевірюваність послідовних етапів формування вихідного корпусу кандидатів у присяжні.

Мета дослідження. Метою статті є з'ясування юридичного змісту репрезентативності складу присяжних, визначення її значення для належної реалізації народної участі у здійсненні правосуддя та формулювання критеріїв, за якими може оцінюватися порядок формування вихідного корпусу кандидатів у присяжні в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Репрезентативність складу присяжних не слід ототожнювати з представництвом народу. Присяжний не одержує мандата від населення, територіальної громади чи певної соціальної групи, не діє від їх імені та не пов'язаний їхньою волею під час вирішення справи. Його процесуальне становище визначається законом і конкретним судовим провадженням. Тому формула про «представника народу» може використовуватися лише у широкому суспільно-політичному значенні, але не як характеристика представницького статусу присяжного.

Не впливає з репрезентативності й вимога пропорційно відтворювати у кожній колегії статеву, вікову, професійну, етнічну чи іншу структуру населення. Такий підхід неминуче зміщував би акцент із випадкового визначення конкретних осіб на адміністративне конструювання бажаного соціального складу. Репрезентативність має інше юридичне призначення: вона характеризує якість механізму, за допомогою якого громадяни отримують можливість бути включеними до вихідного корпусу кандидатів у присяжні та відібраними для участі у здійсненні правосуддя.

Показовим у цьому відношенні є підхід Верховного Суду Канади у справі R. v. Kokorepase. Суд відмежував репрезентативність від права на пропорційний склад колегії присяжних та переніс центр оцінки з кінцевого демографічного результату на процедуру формування списку кандидатів у присяжні. У рішенні наголошено, що держава має забезпечити справедливу можливість широкому зрізу суспільства брати участь у процедурі добору [10, пп. 39–40, 61]. У справі R. v. Chouhan ця позиція була підтверджена: право на репрезентативний склад присяжних не означає права на пропорційне представництво певних груп на будь-якій стадії добору [11, п. 85].

На нашу думку, для українського права ці рішення є методологічними орієнтирами: репрезентативність доцільно оцінювати передусім через властивості процедури, а не через соціальний «портрет» конкретної колегії. Репрезентативність складу присяжних слід визначати як властивість правового механізму формування вихідного корпусу кандидатів у присяжні та процедури добору конкретного складу присяжних, яка забезпечує широкому колу громадян відповідної території реальну й порівнянну можливість бути залученими до здійснення правосуддя на основі процедури, що не допускає необґрунтованого систематичного виключення окремих частин суспільства.

Юридична оцінка репрезентативності повинна починатися не з персонального складу конкретної колегії, а з вихідного корпусу кандидатів у присяжні. Якщо певні категорії громадян систематично не потрапляють до такого корпусу внаслідок способу його формування, наступний випадковий добір не усуває первісного звуження. У цьому полягає принципова відмінність між випадковістю та репрезентативністю.

Випадковість нейтралізує персональний вибір між особами, які вже включені до вихідного корпусу кандидатів у присяжні. Репрезентативність натомість вимагає оцінки того, хто і за яких умов отримав можливість бути включеним до такого корпусу. Тому випадковість є необхідною, але недостатньою гарантією репрезентативності процедури добору присяжних.

Американська доктрина формування колегії присяжних із репрезентативного зрізу громади (*fair cross-section*) добре демонструє значення вихідного корпусу кандидатів у присяжні. У справі *Taylor v. Louisiana* Верховний суд США розглядав модель, за якої залучення жінок до виконання обов'язків присяжних залежало від попереднього письмового волевиявлення. Жінки становили більшість осіб, які відповідали загальним вимогам для виконання функцій присяжних, але через механізм попередньої добровільної реєстрації їх фактична присутність у вихідному корпусі кандидатів у присяжні була вкрай низькою. Суд визнав таку систему несумісною з вимогою репрезентативного зрізу громади [12, с. 524–533]. Для України це рішення не може слугувати доказом фактичної нерепрезентативності. Воно підтверджує інше: попередня добровільність входження до вихідного корпусу кандидатів у присяжні здатна системно впливати на його склад.

У справі *Duren v. Missouri* Верховний суд США конкретизував критерії системного недопредставлення. Значення мало не випадкове співвідношення в одному складі, а сталість недопредставлення, пов'язана із самою процедурою добору [13, с. 364–368]. Це розмежування є корисним для українського правового аналізу: відсутність певної соціальної групи в окремій невеликій колегії може бути природним наслідком випадковості, тоді як стале недопредставлення, що відтворюється внаслідок однакових правил формування вихідного корпусу кандидатів у присяжні, потребує іншої юридичної оцінки.

Чинна українська модель поєднує попередню згоду громадянина на включення до списку присяжних із подальшим автоматизованим доббором. Частина перша статті 64 Закону № 1402-VIII передбачає: «Для затвердження списку присяжних територіальне управління Державної судової адміністрації України звертається з поданням до відповідних місцевих рад, які формують і затверджують у кількості, зазначеній у поданні, список громадян, які постійно проживають на територіях, на які поширюється юрисдикція відповідного окружного суду, відповідають вимогам статті 65 цього Закону і дали згоду бути присяжними» [3].

Окремо частина шоста статті 15 Закону № 1402-VIII встановлює: «У разі розгляду справи за участю присяжних їх персональний склад визначається за допомогою Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, якщо інше не встановлено законом». Частина друга статті 67 цього Закону передбачає: «Добір осіб для запрошення до участі у здійсненні правосуддя як присяжних здійснюється за допомогою Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи» [3].

Таким чином, автоматизація діє вже після формування списку присяжних. Вона здатна забезпечити нейтральність вибору серед включених до списку осіб, але не визначає широту вихідного корпусу кандидатів у присяжні. Через це попередня згода набуває особливого значення. До списку присяжних можуть бути включені лише громадяни, які відповідають установленим

законом вимогам і дали згоду бути присяжними. Така конструкція створює нормативний ризик самовідбору. Особи, які погоджуються на участь, теоретично можуть відрізнятися від інших придатних громадян за професійною зайнятістю, доступністю вільного часу, матеріальними можливостями, рівнем обізнаності або мотивацією.

Репрезентативність не передбачає скасування законодавчих вимог до присяжного. Частина перша статті 65 Закону № 1402-VIII встановлює: «Присяжним може бути громадянин України, який досяг тридцятирічного віку і постійно проживає на території, на яку поширюється юрисдикція відповідного окружного суду, якщо інше не визначено законом». Для аналізу репрезентативності релевантними є, зокрема, такі дослівні приписи частини другої цієї статті: «3) які мають незняту чи непогашену судимість; 4) народні депутати України, члени Кабінету Міністрів України, судді, прокурори, працівники правоохоронних органів (органів правопорядку), військовослужбовці, працівники апаратів судів, інші державні службовці, посадові особи органів місцевого самоврядування, адвокати, нотаріуси, члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Вищої ради правосуддя; 6) громадяни, які досягли шістдесяти п'яти років; 7) особи, які не володіють державною мовою» [3].

Факт наявності вікових чи професійних обмежень не означає порушення репрезентативності. Однак кожне загальне виключення великої категорії громадян має мати достатнє функціональне обґрунтування. З цієї позиції заслуговує на окреме переосмислення нижня межа у тридцять років. Вона повністю усуває від цієї форми участі всіх повнолітніх громадян віком від вісімнадцяти до двадцяти дев'яти років незалежно від їхніх індивідуальних якостей. Тому збереження такого цензу потребує сучасного функціонального пояснення, а не лише посилення на законодавчу традицію.

Схожого підходу потребують професійні несумісності. Для частини категорій виключення безпосередньо пов'язане з їх професійною участю в судовій або правоохоронній системі. Щодо інших необхідно з'ясувати, чи справді загальна заборона є необхідною, чи відповідний ризик може бути усунутий через відвід у конкретній справі. Репрезентативність не заперечує кваліфікаційних вимог, але вимагає, щоб вони не перетворювалися на необґрунтоване звуження соціальної основи вихідного корпусу кандидатів у присяжні.

Репрезентативність залежить не лише від правил первинного включення до списку присяжних. Для цілей цього дослідження релевантними є, зокрема, такі дослівні приписи частини другої статті 66 Закону № 1402-VIII: «1) особу, яка перебуває у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами, у відпустці по догляду за дитиною, а також особу, яка має дітей дошкільного чи молодшого шкільного віку або утримує дітей-інвалідів або членів сім'ї похилого віку; 3) особу, яка через свої релігійні переконання вважає для себе неможливою участь у здійсненні правосуддя; 4) іншу особу, якщо голова суду визнає поважними причини, на які вона посилається» [3].

Матеріальні та трудові гарантії встановлені статтею 68 Закону № 1402-VIII. Частина перша цієї статті передбачає: «Присяжним за час виконання ними обов'язків у суді виплачується винагорода, розрахована виходячи з посадового окладу судді місцевого суду з урахуванням фактично відпрацьованого часу в порядку, визначеному Державною судовою адміністрацією України. Присяжним відшкодовуються витрати на проїзд і наймання житла, а також виплачуються добові». Частина друга статті 68 встановлює: «За присяжними на час виконання ними обов'язків у суді за місцем основної роботи зберігаються всі гарантії та пільги, визначені законом. Час виконання присяжним обов'язків у суді зараховується до всіх видів трудового стажу. Звільнення присяжного з роботи або переведення на іншу роботу без його згоди під час виконання ним обов'язків у суді не допускається» [3].

Ці приписи мають значення і для репрезентативності. Якщо участь у здійсненні правосуддя вимагає від особи непропорційних матеріальних витрат або створює серйозні ризики для її зайнятості, реальна можливість виконувати функції присяжного стає залежною від майнового чи професійного становища. Належні компенсації та трудові гарантії можуть зменшувати цей ефект. Водночас широкі підстави увільнення потребують послідовного застосування, оскільки систематичне вибуття певних категорій уже після формування списку також може впливати на кінцеву сукупність осіб, які реально беруть участь у здійсненні правосуддя.

Якщо репрезентативність пов'язується із системністю, її неможливо належно оцінювати лише шляхом нормативного аналізу. Необхідно мати змогу простежити, на якому етапі виникає стале недопредставлення і чи пов'язане воно з правилами формування вихідного корпусу кандидатів у присяжні. У зарубіжній літературі звертається увага на те, що відсутність доступу до даних про процедуру добору присяжних ускладнює практичне виявлення порушень вимоги репрезентативного зрізу громади [9].

Для України це не означає необхідності оприлюднення персональних даних присяжних або введення квот. Доцільним є формування знеособлених агрегованих даних щодо чисельності вихідного корпусу кандидатів у присяжні, кількості осіб, які відповідають законодавчим критеріям, кандидатів, визначених для виклику, осіб, увільнених від виконання обов'язків, відведених та фактично залучених до розгляду справ. Такі відомості дозволили б відрізнити природні випадкові відхилення від стійких наслідків роботи самої системи.

Статистична перевірюваність у цьому розумінні не є самостійною метою. Вона виконує гарантійну функцію, оскільки дозволяє перевірити, чи справді нейтральні за формою правила не створюють постійного звуження доступу окремих частин суспільства до участі у правосудді.

Подальше реформування порядку формування вихідного корпусу кандидатів у присяжні доцільно спрямувати насамперед на його розширення та зменшення залежності від попереднього самовідбору громадян. Перспективним може бути формування такого корпусу на основі визначених законом державних інформаційних ресурсів із наступним автоматизованим випадковим добором. Водночас конкретна модель повинна передбачати належні підстави увільнення, гарантії захисту персональних даних, матеріальне забезпечення та можливість перевірки фактичних наслідків застосування процедури.

Репрезентативність пов'язана з неупередженістю та суспільною довірою, але не тотожна їм. Неупередженість стосується ставлення конкретного присяжного до сторін, обставин і предмета справи. Репрезентативність характеризує систему, яка визначає, хто взагалі може опинитися серед осіб, залучених до здійснення правосуддя. Тому соціально різноманітний склад не може автоматично вважатися неупередженим, так само як індивідуальна неупередженість не усуває можливого структурного звуження вихідного корпусу кандидатів у присяжні.

Репрезентативність також не гарантує суспільної довіри. На довіру впливають незалежність суду, якість процедури, мотивованість рішень, дотримання процесуальних прав та загальний стан правосуддя. Проте широкий і нейтрально сформований вихідний корпус кандидатів у присяжні може створювати додаткові інституційні передумови для сприйняття участі присяжних як реальної, а не декларативної форми залучення суспільства до судової влади.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави розглядати репрезентативність складу присяжних як юридично значущу властивість механізму безпосередньої участі громадян у здійсненні правосуддя. Її зміст полягає не у статистичному відтворенні структури населення в конкретній колегії і не у представницькому статусі окремого присяжного, а в забезпеченні достатньо широкому колу громадян реальної та порівнянної можливості бути залученими до виконання цієї функції.

Випадковість добору є необхідною процедурною гарантією, однак не може компенсувати попереднього звуження вихідного корпусу кандидатів у присяжні. Тому репрезентативність має оцінюватися впродовж усього механізму формування, починаючи з визначення кола потенційних кандидатів і завершуючи фактичним залученням особи до здійснення правосуддя.

Чинна українська модель, за якої включення до списку присяжних залежить від попередньої згоди громадянина, створює нормативний ризик самовідбору. Проте встановлення фактичного впливу цього чинника потребує емпіричних даних. Тому одним із напрямів удосконалення системи має стати не лише розширення вихідного корпусу кандидатів у присяжні, а й забезпечення статистичної перевірюваності послідовних етапів його формування.

Законодавчі вікові, професійні та інші виключення мають оцінюватися з погляду їх функціональної необхідності та пропорційності. Репрезентативність не вимагає відмови від обґрунтованих критеріїв доступу, але несумісна з необґрунтованими системними бар'єрами.

Отже, репрезентативність складу присяжних слід забезпечувати не шляхом конструювання бажаного соціального складу конкретної колегії, а через належну організацію вихідного корпусу кандидатів у присяжні та нейтральну процедуру подальшого випадкового добору. Така модель найбільш послідовно поєднує широку суспільну основу народної участі з незалежністю конкретного присяжного та випадковістю визначення персонального складу суду.

Використана література:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254k/96-вр> (дата звернення: 14.09.2026).
2. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 02.06.2016 № 1401-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1401-19> (дата звернення: 14.09.2026).
3. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31. Ст. 545. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1402-19> (дата звернення: 14.09.2026).
4. Серeda О. В. Присяжні засідателі та станові представники в судових органах українських губерній Російської імперії (друга половина XIX – початок XX століття) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Харків, 2012. 238 с.
5. Волоско І. Р. Суд присяжних в Україні: особливості формування та діяльності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2017. 16 с.
6. Концепція удосконалення моделі суду присяжних в Україні / Дослідницька служба Верховної Ради України. Київ, 2024. 63 с.
7. Макарова О. В. Реформування інституту суду присяжних у контексті міжнародного досвіду. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2026. Т. 4, № 94. С. 32–40. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.94.4.4>.
8. Fukurai H. The Representative Jury Requirement: Jury Representativeness and Cross-Sectional Participation from the Beginning to the End of the Jury Selection Process. International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice. 1999. Vol. 23, No. 1. P. 55–90. DOI: <https://doi.org/10.1080/01924036.1999.9678633>.
9. Chernoff N. W. No Records, No Right: Discovery & the Fair Cross-Section Guarantee. Iowa Law Review. 2016. Vol. 101, No. 5. P. 1719–1785.
10. R. v. Kokopenace, 2015 SCC 28, [2015] 2 S.C.R. 398. URL: <https://decisions.scc-csc.ca/scc-csc/scc-csc/en/item/15373/index.do> (дата звернення: 14.09.2026).
11. R. v. Chouhan, 2021 SCC 26, [2021] 2 S.C.R. 136. URL: <https://decisions.scc-csc.ca/scc-csc/scc-csc/en/item/18932/index.do> (дата звернення: 14.09.2026).
12. Taylor v. Louisiana, 419 U.S. 522 (1975). URL: <https://www.govinfo.gov/app/details/USREPORTS-419/USREPORTS-419-522> (дата звернення: 14.09.2026).
13. Duren v. Missouri, 439 U.S. 357 (1979). URL: <https://www.govinfo.gov/app/details/USREPORTS-439/USREPORTS-439-357> (дата звернення: 14.09.2026).

References:

1. Konstytutsiia Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 No. 254k/96-VR [Constitution of Ukraine: Law of Ukraine of June 28, 1996 No. 254k/96-VR]. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1996. No. 30. Art. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254k/96-вр> (accessed: 14.09.2026) [in Ukrainian].
2. Pro vnesennia zmin do Konstytutsii Ukrainy (shchodo pravosudiv) : Zakon Ukrainy vid 02.06.2016 No. 1401-VIII [On Amendments to the Constitution of Ukraine (Regarding Justice): Law of Ukraine of June 2, 2016 No. 1401-VIII]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1401-19> (accessed: 14.09.2026) [in Ukrainian].
3. Pro sudoustrii i status suddiv : Zakon Ukrainy vid 02.06.2016 No. 1402-VIII [On the Judiciary and the Status of Judges: Law of Ukraine of June 2, 2016 No. 1402-VIII]. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2016. No. 31. Art. 545. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1402-19> (accessed: 14.09.2026) [in Ukrainian].

4. Sereda O. V. Prysiazhni zasidateli ta stanovi predstavnyky v sudovykh orhanakh ukrainskykh hubernii Rosiiskoi imperii (druha polovyna XIX – pochatok XX stolittia) [Jurors and Estate Representatives in the Judicial Bodies of the Ukrainian Governorates of the Russian Empire (Second Half of the 19th – Early 20th Century)] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.01 / Natsionalnyi universytet «Yurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho». Kharkiv, 2012. 238 p. [in Ukrainian].
5. Volosko I. R. Sud prysiazhnykh v Ukraini: osoblyvosti formuvannia ta diialnosti [Jury Trial in Ukraine: Peculiarities of Formation and Activity] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.09 / Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka. Lviv, 2017. 16 p. [in Ukrainian].
6. Kontsepsiia udoskonalennia modeli sudu prysiazhnykh v Ukraini [Concept for Improving the Jury Trial Model in Ukraine] / Doslidnytska sluzhba Verkhovnoi Rady Ukrainy. Kyiv, 2024. 63 p. [in Ukrainian].
7. Makarova O. V. Reformuvannia instytutu sudu prysiazhnykh u konteksti mizhnarodnoho dosvidu [Reforming the Institution of Jury Trial in the Context of International Experience]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii : Pravo. 2026. Vol. 4, No. 94. P. 32–40. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.94.4.4> [in Ukrainian].
8. Fukurai H. The Representative Jury Requirement: Jury Representativeness and Cross-Sectional Participation from the Beginning to the End of the Jury Selection Process. International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice. 1999. Vol. 23, No. 1. P. 55–90. DOI: <https://doi.org/10.1080/01924036.1999.9678633>.
9. Chernoff N. W. No Records, No Right: Discovery & the Fair Cross-Section Guarantee. Iowa Law Review. 2016. Vol. 101, No. 5. P. 1719–1785.
10. R. v. Kokopenace, 2015 SCC 28, [2015] 2 S.C.R. 398. URL: <https://decisions.scc-csc.ca/scc-csc/scc-csc/en/item/15373/index.do> (accessed: 14.09.2026).
11. R. v. Chouhan, 2021 SCC 26, [2021] 2 S.C.R. 136. URL: <https://decisions.scc-csc.ca/scc-csc/scc-csc/en/item/18932/index.do> (accessed: 14.09.2026).
12. Taylor v. Louisiana, 419 U.S. 522 (1975). URL: <https://www.govinfo.gov/app/details/USREPORTS-419/USREPORTS-419-522> (accessed: 14.09.2026).
13. Duren v. Missouri, 439 U.S. 357 (1979). URL: <https://www.govinfo.gov/app/details/USREPORTS-439/USREPORTS-439-357> (accessed: 14.09.2026).

Andrusyshyn B. I. Representativeness of jury composition as a safeguard of meaningful public participation in the administration of justice

The article examines the representativeness of jury composition as a legally significant feature of direct public participation in the administration of justice. The aim is to clarify its legal meaning, its relationship with representation, random selection, impartiality and public trust, and the criteria for assessing the formation of the source pool of prospective jurors in Ukraine. It argues that representativeness does not require proportional reproduction of the socio-demographic structure of society in a particular jury and does not confer a representative mandate on a juror. Random selection is necessary but insufficient because selection from an already narrowed source pool of prospective jurors cannot remedy defects in its formation. The article analyses the current Ukrainian rules governing jury lists and relevant approaches developed in foreign case law and legal scholarship. Prior consent to inclusion in a jury list is identified as creating a normative risk of self-selection, while eligibility criteria, grounds for excusal and material and employment guarantees may affect the breadth of citizens' actual participation. The study distinguishes representativeness from representation, random selection and impartiality and treats statistical verifiability of successive stages of source-pool formation as a safeguard of public participation in justice. Further reform should broaden the source pool of prospective jurors, retain subsequent automated random selection, provide justified grounds for excusal and adequate participation guarantees, and introduce anonymised statistical monitoring. The article concludes that representativeness should secure a genuine and comparable opportunity for a broad range of citizens to participate in the administration of justice rather than guarantee a predetermined social composition of a particular jury.

Key words: *juror, jury trial, representativeness, public participation in the administration of justice, prospective-juror source pool, random selection, impartiality, public trust, legitimacy of the judiciary.*

Дата першого надходження статті до видання: 15.07.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 04.09.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 22.09.2026